

delsen finder sted i fremstillingsvirksomheder, som anvender stofferne og produkterne som rå- og hjælpestoffer, eller i husholdninger, hvor stofferne og produkterne indgår og forbruges. Eller i affalds- og genanvendelsesvirksomheder, hvor stofferne og produkterne destrueres, deponeres eller oparbejdes til råvarer for nye produkter.

Ved anvendelse af princippet om renere teknologi forstås efter denne lov alene krav om erstatning af miljømæssigt betænkelige stoffer, produkter m.v. med mindre betænkelige stoffer, produkter m.v. eller med metoder, der slet ikke indebærer anvendelse af kemiske stoffer, produkter m.v. Renere teknologi i form af direkte krav til anlæg og deres indretning henhører således under miljøbeskyttelseslovens område.

Princippet om renere teknologi fører altså - i forbindelse med den samlede betragtning af stoffernes og produkternes kredsløb - til, at der ved vurderingen af de stoffer og produkter, som fremstilles og anvendes i de varefremstillende virksomheder, må anlægges en samlet vurdering af de sundheds- og miljømæssige problemer, som de pågældende stoffer og produkter kan give anledning til i senere faser af kredsløbet.

Princippet om renere teknologi er også kommet til udtryk i Miljøbeskyttelsesloven. I forbindelse med ændringen af denne lov i 1986 blev der indsat en adgang til at ændre ældre godkendelsesvilkår, hvis der er udviklet mindre forurenende produktionsmetoder, jf. Miljøbeskyttelseslovens § 44, stk. 5.

Også i forbindelse med meddelelse af nye miljøgodkendelser efter Miljøbeskyttelseslovens kapitel 5, vil princippet om renere teknologi blive anvendt i takt med opbygningen af det nødvendige teknologiske vidgrundlag.

Princippet om anvendelse af renere teknologi skal ikke mindst ses i sammenhæng med de stadigt voksende problemer med bortskaffelsen af affald.

Den ændrede formålsbestemmelse i Kemikalieloven tilsigter at give en ramme for, at kemiske stoffer og produkter, som giver problemer i forbindelse med affaldsbortskaffelsen, kan blive erstattet af stoffer og produkter eller metoder, som begrænser disse problemer. Dette fremgår af formålsbestemmelsens stk. 2.

Som det fremgår af bemærkningerne til bl.a. § 30 c og § 46 forudsættes det, at der med hjemmel i Kemikalieloven kan fastsættes regler, som i et vist omfang kan erstatte enkeltsagsbehandling med miljøgodkendelser af virksomheder eller anlæg. Sådanne generelle reguleringer efter Kemikalielovens kapitel 6 vil således kunne medvirke til en forenkling og smidiggø-

relse af godkendelsesordningen efter Miljøbeskyttelseslovens kapitel 5.

Understregningen af, at vurderingen af den mulige sundhedsfare og miljøskade skal ske ud fra det helhedsperspektiv, som er angivet i kredsløbsbetragtningen af kemiske stoffer og produkter, indebærer også en markering af, at sundheds- og miljøskadebegrebet må ses i denne brede ramme.

Sundhedsbegrebet er ikke uforanderligt. Det påvirkes af levevilkår og kulturelle forhold, som er under stadig udvikling og forandring. Sundhedsbegrebet påvirkes også af den videnskabelige og medicinske udvikling. Visse lidelser og gener, som man tidligere ikke kendte oprindelsen til eller havde muligheder for at forebygge eller helbrede, og som man derfor affandt sig med, betragtes i dag som helbredsforringende eller sundhedstruende. Et eksempel herpå kan være overfølsomhedsreaktioner.

Samtidig er man i stigende grad blevet opmærksom på, at det ikke alene er intensiteten af de farer for den enkeltes helbred og sundhed, som kemiske stoffer og produkter kan frembyde, som må tages i betragtning. Også omfanget af den samlede belastning af befolkningens sundhed og levevilkår må vurderes. En sådan betragtning af sundhedsbegrebet tager ikke alene udgangspunkt i den akutte risiko for det enkelte individ, som i kortere tid udsættes for en påvirkning af et eller andet stof eller produkt, men inddrager også en statistisk vurdering af belastningen af befolkningens sundhed som helhed. Et sådant statistisk sundhedsbegreb kan ikke udpege den enkelte syge eller døde, men kan med stor sikkerhed angive, at en del af befolkningen bliver ramt af visse former for lidelser. Vurderingen af kræftfremkaldende stoffer eller produkter er et eksempel herpå. Eksemplet viser også, at sundhedsfaren ikke behøver at være akut for at skulle tages i betragtning. Netop i kræfteksemplet er det klart, at den langsigtede vurdering af en række påvirkninger af stoffet eller produktet spiller en afgørende rolle.

Den bredere vurdering af begrebet sundhedsfare harmonerer med en moderne betragtning af miljøbegrebet og dermed, hvad der skal forstås ved miljøskade.

Miljøskadebegrebet er under stadig udvikling ud fra samme synspunkter og forudsætninger, som er nævnt ovenfor i forbindelse med omtalen af sundhedsbegrebet. Det, der her særlig påkalder sig opmærksomhed, er den ophobning af miljøfremmede stoffer i naturen, som er en følge af det moderne industrialiserede samfund. Denne ophobning af stoffer, hidrørende fra mange forskellige kilder, er ofte den centrale skadeårsag i forbindelse med en langsigtet forringelse af vores natur og miljø. Tilsvarende